

VELFÆRDSSTATEN, VERSION 2.0

Man siger, at det er svært at spå – især om fremtiden. Det hjælper dog, hvis fremtiden allerede er i gang med at udfolde sig for øjnene af én. Så vidt jeg kan bedømme, er vi på vej mod en velfærdsstat, version 2.0.

Jeg har lige sammenlignet den danske velfærdsstat med en båd, hvor hele den danske befolkning sidder sammen. Ideelt set hjælper vi alle til med at ro, men på skift. Børnene og de gamle slipper, men kun fordi alle lægger kræfter i midt i livet. Lykke og harmoni – og vi sejler op ad åen. Men når flere og flere borgere overhovedet ikke griber fat om årerne, bryder de også bådens – eller rettere samfundets – sociale kontrakt. Det går ikke, men løsnin-gen er simpel: Hver mand for sig selv – i hver sin jolle.

Det er den udvikling, de danske politikere skubber på i disse år. Vi går fra alle at være i samme båd til lige så stille at bygge forskellige både til forskellige samfunds-grupper.

To forskellige processer er altså i gang. Den ene består i at gøre velfærden til de arbejdsløse mindre generøs, den anden i at indføre flere forsikringselementer. Vi tager processerne én ad gangen.

I 2010 lavede Lars Løkke Rasmussens første regering en dagpengereform, der forringede vilkårene for de arbejdsløse, som er medlem af en a-kasse. Alle de borgerlige partier samt Det Radikale Venstre stemte for ændringen. I stedet for fire år kunne de arbejdsløse nu kun få dagpenge i to år. Og havde de opbrugt de to års dagpenge, skulle de arbejde 52 uger for at genoptjene

retten til dagpenge på ny. Tidligere havde kravet været 26 ugers arbejde.

Der kom megen ballade ud af dagpengereformen, fordi Det Radikale Venstre tvang Helle Thorning-Schmidts Socialdemokrati og Villy Søvndals SF til at acceptere forringelserne, da de tre partier gik i regering sammen i 2011. Det var prisen for regeringsmagten. Efterfølgende er der kommet flere justeringer, og i 2015 kom der et nyt forlig, der dog ikke pillede ved hovedpunkterne.

Er de arbejdsløse ikke medlem af en a-kasse, eller er dagpengene udløbet, kan de få kontanthjælp. Kontanthjælpen er lavere end dagpengene, og de arbejdsløse kan kun få kontanthjælp, hvis de ikke har nogen formue og for eksempel ikke ejer et sommerhus, som de kan sælge og leve af i stedet for. Er de gift, trækker socialrådgiveren ægtefællens indkomst fra i kontanthjælpen krone for krone. Derfor har mange arbejdsløse slet ikke ret til nogen kontanthjælp overhovedet, fordi ægtefællens indkomst er større end kontanthjælpen.

Ligesom dagpengene er kontanthjælpen også gjort mindre generøs de seneste år. I 2016 indførte Lars Løkke Rasmussens anden regering for eksempel et såkaldt kontanthjælpsloft: Nu kan en kontanthjælpsmodtager ikke modtage mere end et bestemt samlet beløb fra det offentlige.

Kontanthjælpsmodtagere med børn fik inden loftet for eksempel tilskud til vuggestue og børnehave, hvilket kunne gøre deres samlede indkomst relativt høj. For enlige forsørgere med et eller flere børn er loftet nu sat

ved lidt over 15.000 kroner. Af det beløb skal de så betale skat, husleje og så videre.

Økonomerne i AE Rådet har anslået, at omkring 30.000 personer mistede en del af de penge, de plejede at få fra det offentlige, så de kommer ned under kontanthjælpsloftet. 34.000 børn bor i familier, som er påvirket af kontanthjælpsloftet.

Ifølge Karen Hækkerups nu afskaffede fattigdomsgrænse betyder det, at omtrent 16.000 danske borgere er blevet fattige på grund af kontanthjælpsloftet, heraf 11.000 børn. Det er uforholdsmæssigt mange børn, der bliver ramt, men det skyldes, at kontanthjælpsloftet i særlig grad begrænser enlige forsørgeres mulighed for at få forskellige tilskud.

Samtidig med kontanthjælpsloftet har Lars Løkke Rasmussens anden regering lavet flere andre regler, der alle trækker i samme retning. For eksempel skal kontanthjælpsmodtagere arbejde 225 timer i løbet af et år. Hvis ikke, reducerer det offentlige kontanthjælpen. Integrationsydelsen betyder, at arbejdsløse ikke kan få den fulde kontanthjælp, hvis de har opholdt sig i Danmark i mindre end syv ud af de seneste otte år.

Ved hjælp af kontanthjælpsloftet, 225-timersreglen og integrationsydelsen har politikerne gjort det mere attraktivt at finde et arbejde. For mange arbejdsløse kan det måske være det faste, men kærlige puf, der skal til for at komme i gang. Men der vil uvægerligt være borgere, som ikke evner at slå til – på grund af psykiske problemer, manglende sprogkunderskaber, for ringe faglige evner

eller noget helt fjerde. For dem betyder ordningerne en markant forværret situation, som de med en vis sandsynlighed aldrig slipper ud af.

I min spåkugle ser jeg ikke noget tegn i sol og måne på, at politikerne vil opbløde de stramme regler væsentligt. Bevares, partier på venstrefløjen kæmper for sagen, men nogen større tilbagerulning? Nej. Tværtimod faktisk.

Ikke mindst når det gælder kontanthjælpen, for det er ikke nogen hemmelighed, at indvandrere og deres efterkommere er massivt overrepræsenteret. **De fleste danskere har det helt fint med at gøre livet lidt mere surt for denne befolkningsgruppe.**

Og ved at stramme båndet om nydanskerne, frigør politikerne penge, som de kan bruge på flere behageligheder til deres kernevælgere. Det kan være skattelettelser, supersygehuse eller flere varme hænder til de ældre. Kontanthjælpsloftet og 225-timersreglen sparer for eksempel staten for rundt regnet 500 millioner kroner om året, en ganske betydelig sum. Og jeg kan sagtens forestille mig, at fremtidens politikere også kunne blive fristede til at hente flere nemme penge fra de upopulære borgeres konto.

Og så vender vi os mod den anden proces, den med mere privat velfærdsforsikring. Basalt set dækker det over, at den enkelte borger sparer op eller forsikrer sig selv uden om fælleskassen.

Det vigtigste eksempel på et nyt forsikringsselement er arbejdsmarkedspensionerne. De er faktisk blevet en

afgørende hjørnesten i hele den danske velfærdsstat. Arbejdsmarkedspensionerne blev opfundet i 1989 og er gradvist blevet udvidet siden da. I dag har rigtig mange lønmodtagere en arbejdsmarkedspension; selv indbetaler jeg 17,1 % af min løn til min arbejdsmarkedspension. Eller rettere: Jeg gør ingenting, alt foregår automatisk, og jeg har faktisk slet ikke mulighed for at sige fra.

Arbejdsmarkedspensionerne er en stor styrke for den danske velfærd. Folkepensionen er ret lille, maksimalt cirka 12.000 kroner per måned, så uden et supplement oplever mange ældre en pensionisttilværelse på discount-niveau. Men der er en sideeffekt. Direktører, overlæger og advokater sparer automatisk mere op hen over et langt arbejdsliv end sosu-assistenter og pædagoger og andre med en lav indkomst. 17,1 % af en høj løn er mere end 17,1 % af en lav løn. Det betyder, at **arbejdsmarkedets økonomiske ulighed afspejler sig i alderdommens velfærd.**

På sundhedsområdet er antallet af private forsikringer også steget. I 2002 indførte Venstres statsminister Anders Fogh Rasmussen et skattefradrag, som gjorde det en del billigere at få en privat sundhedsforsikring. Det medførte en sand eksplosion: Fra nogle få tusind danskere med private forsikringer til 1,5 millioner i 2012, hvor Helle Thorning-Schmidt fjernede fradraget igen. Modsat hvad mange økonomer regnede med, fortsatte danskerne med at tegne private forsikringer. I skrivende stund har antallet nået hele to millioner.

Fremvæksten af private sundhedsforsikringer er

bemærkelsesværdigt. Den medfører, at en stor gruppe danskere har mulighed for at blive undersøgt og behandlet hurtigere end resten af befolkningen. Det er der intet moralsk forkert i, men resultatet er ikke desto mindre, at der er opstået et A- og B-hold med vidt forskellig adgang til velfærd og service.

Intet tyder på, at tendensen vil stoppe i den nærmeste fremtid. Naturligvis vil vi nå et punkt inden alt for længe, hvor antallet af forsikrede ikke vil stige mere. Men så vil de private forsikringstagere blot fokusere mere entydigt på kvaliteten og kræve flere og dyrere typer undersøgelser og behandlinger inkluderet. Og dermed skævvrides forskellen mellem den private og offentlige velfærd endnu mere.

I samme boldgade som arbejdsmarkedspensioner og sundhedsforsikringer er det øgede antal elever i privatskolerne. Flere og flere ressourcestærke forældre vælger folkeskolen fra og privatskolerne til. På bare fem år fra 2011 til 2016 er antallet af 0.-10.-klasseselever i privatskolerne steget med mere end ti tusind, samtidig med at det samlede antal skoleelever er faldet med omtrent fem tusind. Samlet set tegner det et fremtidsscenarium, hvor de fælles ordninger i højere grad bliver opsamlingsstedet for dem, der ikke har mulighederne for at forsikre sig eller sende deres børn i privatskole.

De to processer tilsammen kan ikke udgå at skabe mere ulighed i den velfærd, vi hver især kan få adgang til. Til gengæld er rygterne om velfærdsstatens død stærkt overdrevne. Vi bakker fortsat og meget solidt op om

sundhedsvæsenet, ældreplejen, uddannelsessystemet og børnepasningen. Vi vil bare ikke dele velfærden med andre end dem, der ligner os. Og vi vil heller ikke betale for andet end den velfærd, vi selv bruger eller kan forestille os at få behov for.

Den danske stat er uden tvivl i gang med at ændre sig i forhold til den velfærd, den leverer og sikrer. Velfærden bliver målrettet middelklassen i endnu højere grad end tidligere. De lavt uddannede, de marginaliserede, indvandrerne og deres efterkommere vil i fremtiden få mindre velfærd, end de plejede. Til glæde for middelklassen.

Danmark vil altså uden tvivl fortsat levere velfærd på første klasse – bare ikke til os alle.

AARHUS
UNIVERSITET

Vi sejler op ad åen og sikke'n fest. Vi danskere er i samme båd; få har for meget og færre for lidt, og alle har ret til en fed velfærd. Det er næsten for godt til at være sandt, og det er det også. For glansbilledet af den danske velfærdsstat krakelerer, når Carsten Jensen, skattebetalt velfærdsekspert ved Aarhus Universitet, sætter det under lup: Vi elsker godt nok velfærd og åbner gerne pengepungen for at få endnu mere. Men netop kun af den velfærd, vi selv bruger. Alle dem, der ikke abonnerer på villa, Volvo og vovhund, kan sejle deres egen sø.